

Konok Tamás

(1930–2020)

Így kellene... Rátalálni a saját pályára, a festészetre, de mellette érteni a többi szépséget is, a zenét, az irodalmat, a filozófiát. Elfogadni az utat nyitó sorsot, de megugrani, ha az út kátyúba vezet. Elvegyülni az ország-világ nyújtotta kultúrákban, de tudni kiválni, meg időben hazatérni. És nem csak úgy meghalni – álomban és éppen kilencvenévesen –, mint akinek sikerült nagy művésszé válva egyre fölfelé kaptatni az emelkedő lejtőn, de akinek megadatott, hogy vitán felüli rendes ember maradjon. Mintegy gyárilag. Ezt örökölte őseitől, ezzel a poggyással utazott egész életében, ez olvasható múlt havi kritikánkban is, amely a Sándy-Konok felmenők produkciójának folytatásáról s benne az ő teljesítményéről szólt.

Túlságosan sokan mentek el köreinkből mostanában. Ha rászánnánk magunkat, minden hónapra jutna egy-egy nekrológ. Nem teszünk ilyet. Csak azoktól búcsúzunk, akikhez közünk volt, és akiknek közük volt hozzánk. Konoktól sokat kaptunk. Nem csak a falakat díszítő „apró játékokból”, a Microludiumokból néhány gyönyörű darabot, de több interjú, önálló esszé, reprodukció is gazdagította repertóriumunkat. A tárgyi bizonyítékoknál is fontosabbá volt számunkra – nekem biztosan – személyisége, és a személyiségéből eredő ártatlan báj. (Mert létezik ilyesmi a férfiaknál is.) Képtelennek mutat-

kozott a nemtelen indulatok artikulálására (kollégák számára fenntartva fúrást vagy kenyérharcot), és képes volt erényeket találni ott is, ahol másnak nagytóval kellett keresnie (a tanítványoknak tartogatott rejtett tehetséget vagy a szolid tisztesség méltánylását).

Maga árulta el egyik remek, Rádai Eszternek adott interjújában e habitus lényegét. „Az ember, ha megtisztítja lelkét, és csak arra koncentrálna, ami valóban fontos, akkor létre tud hozni egy olyan világot, ami képes megmutatni, ami felé törekszik. Borzasztó nehéz szavakba önteni ezeket a látványhoz kapcsolódó evidenciákat, mert ezek az emberek többsége számára idegenek, nem számítanak evidenciáknak, és akinél igen, annál ez talán inkább adottság vagy kegyelem, ösztönös ráérzés.”

Az elmúlt félszáz évben számára ez az evidencia a VONAL minőségében rejlett. Persze a vonal itt tágán értendő, mert vonalban fejezte ki a vékonyan felhordott színek ütközőzónáját, a rajzolat rebbenő természetét és főként az arányok égi elrendeződését. Az ő vonalaiban sosem volt kérlelhetetlenül gépies technicitás, még kevésbé üresen pendülő díszíthetnék. Ahogy mondta egy másik beszélgetésben: „Természetesen vannak segédeszközök, amelyeket az ember használ, azonban a vonal megfestése nálam nem merev kihúzásból áll. Kis pontokból vagy apró vonalokból pulzáló vonu-

latokat készíték. Ez adja az elfutó vonalak lendületét a nagy felületeken.” Az alkalom talán megengedi, hogy a búcsúzó patetikus legyen, mert ez adja igazán az elfutó vonalak erkölcsösségét. A kompozíciói tehát leginkább azt fejezik ki nekem, nekünk, és remélem, az utókornak, hogy nem csak túpontos szem és tévedhetetlen ízlés kell a jellé átfordított világábrázoláshoz, de irdatlan, kemény kézi munka is, a gyötrelem amely a szépségen túli igazság ábrázolásra vállalkozik. Mert az istenek harmóniáját sohasem adják ingyen.

Beszélggettünk persze sok fontos dologról is, a barátság már csak ilyen. Egyszer elmesélte „tákaró-elméletét”. Valahogy efféleképpen. „Tudod, Európa nem csak

úgy oszlik három régióra, ahogy azt a nagy történész Szűcs Jenő leírta. De három régió figyelhető meg az ágyazás stílusában is. A Kárpátoktól keletre a dunyha dívik, nekem az sok és nehéz. Az Alpoktól nyugatra az a szokás, hogy borítékszerűen lepedővel rögzítik a plédet, amelybe mint egy pólyás, az ember csak belebújik. Nekem az kevés és hideg. A kettő között, de csak a kettő között van a paplan, a pehellyel töltött, huzattal körített selyem. Én végül is csak ezt tudom hosszú távon elviselni.”

Nagyon tetszett ez a metafora. A hazaszeretetről szólt, elvontan, szemérmesen, finoman. Amilyen Konok maga volt.

P. Szűcs Julianna

